

TRADICIJA, MODERNOST, POSTMODERNOST

O susretu slovenskih sociologa »Sloven Gradec 1989«.

U Slovenj Gradcu je 22. i 23. junija održan godišnji susret slovenskih sociologa čija je tema bila »Tradicija, modernost, postmodernost«. Dvodnevni skup sadržavao je tri međusobno povezana tematska sklopa:

1. Teorija modernizacije i sociologija — historijat i koncepcualna pitanja.
2. Nacionalna pitanja u doba (post) moderne
3. Razvojne dileme slovenskog i jugoslavenskog društva u svjetlu teorije modernizacije.

Diskusiju oko prvog tematskog sklopa usmjerili su R. Rizman, T. Hribar i A. Debeljak svojim referatima koji su otvorili pitanja položaja znanosti u postmodernom društvu i tog društva samog. Znanost je na svom razvojnom putu došla do stupnja nužnosti napuštanja velikih, eshatoloških teorija, velikih imena i raskrajanja velikih »izama«. Teoretski modeli koji su imali visoko postavljene, za sve važeće ciljeve, žrtvovali su za njih čovjeka pojedinca. Ako post moderno društvo karakterizira pluralitet i njegovo uvažavanje u svim društvenim segmentima, tada znanost o društvu ne može objasniti taj pluralitet i bogatstvo raznolikosti jednom monolitnom teoretskom konstrukcijom, nego je nužan njezin razvoj u smjeru proučavanja mikrostruktura, svakodnevnog života, uvažavanja koncepta pluralnih budućnosti (multiple futures).

Uvod u rasprave i referate drugog tematskog sklopa učinilo je pred-

stavljanje novih knjiga D. Rupela: »Slovenski intelektualci« i T. Hribara: »Slovenska državnost«, koje je uz pomoć Mladinske knjige organiziralo Slovensko sociološko društvo. Autori se uglavnom slažu problematizirajući aktualni položaj slovenskog naroda, u tezi da je stvaranje slovenske nacionalne državne suverenosti nužan preduvjet njegovoj ravnopravnosti i unutar Jugoslavije, a to je i preduvjet mogućeg uključivanja u trendove postmodernog društva u koje neće biti podjela na dominirajuće i podređene narode i ravnopravnost neće biti uvjetovana brojnošću.

Zanimljiva je teza T. Hribara da pitanje naroda nikako ne spada u 19. stoljeće, kako se danas čest čuje, već da ono svoje razrješenje očekuje tek u 21. stoljeću. Pri tom Hribar ima u vidu ne samo evropske narode koji sada žive u državama sa dominacijom jednog (obično najvećeg) naroda (Španija, Francuska, Velika Britanija, SSSR), nego i azijske zemlje u kojima će mnogonarodnost tek buknuti.

P. Klinar je skrenuo pažnju na promjene koje će modernizacija društva donjeti u međuetničkim odnosima. On je novi oblik odnosa nazvao adaptacijskom akulturacijom, procesom upoznavanja i usvajanja tuđe kulture, uz istovremeno očuvanje svoje kulture.

Aktualno pitanje naroda danas u Jugoslaviji, po mišljenju sociologa na ovom susretu neće moći biti riješeno drugačije no jasnom identifikacijom svakog naroda, koji će tako oformljenim nacionalnim državama biti spremni prijeći u postmoderno društvo. Ako se složimo da će karakteristika postmoderne biti kretanje nacija ponovo ka narodima, preduvjet za to je postojanje nacija (naroda organiziranih u države).

Jednako aktualna a doprinosima najbogatija bila je rasprava vezana uz treći tematski sklop koji je obuhvatio probleme slovenskog i jugoslaven-skog društva u okviru trendova (post) moderne.

Postavilo se pitanje da li je moguće u socijalističkim društvima govoriti o postmodernizmu. F. Adam smatra da je u tim društvima ravnoteža funkcionalnih podсистema društva (Parsons) okrnjena time što je jedan funkcionalni podsystem (politički) proglašen i tretiran nadređeno ostalima, te se zbog toga ona mogu smatrati samo parcijalno, deformirano modernima. S tim se složio M. Stanojević, koji smatra da je osnovni preduvjet modernizacije društva mijenjanje osnovnog načela društvenog struktuiranja (koje je sada osnovano na netržišnom principu).

V. Antočić je govorio o tome koliko je naše društvo moderno, ako kao kriterij modernosti, tj. njegovu dimenziju uzmemo otvorenost socijetalne strukture. Proizlazeći iz podataka dobivenih empirijskim istraživanjem on smatra da se otvorenost socijetalne strukture jugoslaven-skog društva povećava, što ukazuje na određenu mjeru modernizacije.

Da se mnogi sadašnji problemi sa kojima se društvo susreće trebaju sagledavati osvjetljeni i sa svoje historijske strane upozorila je M. Pešec-Novak. Ona kao jedan od uzroka sadašnjeg stupnja (ne) modernosti jugoslaven-skog društva vidi njegov dvostruko periferni položaj u prošlosti — na periferiji imperija koji su i sami bili periferni.

S. Mežnarić postavila je pitanje razloga stalnog, ponavljano-g stanja realsocijalističkih društava u kojima politička sfera dominira svim ostalim. Ona smatra da je kod razmišljanja o tom problemu aparat strukturalno-

funkcionalne analize nedovoljan jer je otkrivanje odgovora i uzroka bitnije no opis situacije.

M. Ule je govorila o tome kako promjene koje donosi postmodernističko društvo utječu na pojedinca i njegovu ličnost. Možemo govoriti o novom individualizmu. Mijenjaju se oblici individualizacije, kao i vanjske odrednice ličnosti. Pojedinac sve više postaje kreator svoga individualiteta, dakle povećava se njegova sloboda, ali time i strah od nje. To u nekoj mjeri vrijedi i za cijelokupno društvo na putu ka postmodernosti. Otvoreno je pitanje da li je društvo spremno na sve pluralitete koje razvoj donosi.

Neki od učesnika ovog skupa upozorili su na opasnost da se postmoderno društvo shvati kao nekonfliktno i samorješavajuće, te da vizija toga društva umjesto napuštanja velikih »izama«, postane jedan od njih. To posebno vrijedi za društva socijalističkih zemalja u kojima procesi prelaska na modernije društvene forme dodatno otežani nepovoljnom društvenom strukturiranošću.

Aleksandra Kanjuo

* * *

Zbornik radova

EKOLOŠKE DILEME

Biblioteka Revija za sociologiju, Sociološko društvo Hrvatske, Zagreb, 1989, 258 str.

Radovi u ovom zborniku rezultat su znanstvenoistraživačkog rada na